

ПРВИ ПИСАНИ ПОМЕН О ХЕРАКОВИЋИМА

У Државном архиву у Котору, наишли смо на први помен Хераковића, Његошевих предака. Године 1534, помињу се два Ераковића. Према томе, сматрамо да је ријеч о синовима Херака, који се, по народном предању, доселио на Његуше у „доба Иванбегово“, „по паду Херцеговине“ (1482).

Пред которским судом, водила се, 5. XII. 1534 парница између Рада из Зете, настањеног у Котору, и Ђура Друговића из Залаза, који се тада налазио у затвору (*Processus inter Radum de Zetta, habitantem Cathari, ex una, et Jurum Drugovich de Zalasi ex alia*). Судије су били: Трифун Бућа, Лука Пелегрин и Илија Загуровић, а ректор (провидур) Андреа Валерио. Раде из Зете оптужио је Ђура Друговића и брата му Илију, што су напали његовог брата Радича, насилно му одузели робу, и продали је у неком крају посвојеном од Турака, „у Турској“ (*in Turchia*), како се каже у записнику саслушања. Раде је учинио пријаву, — и браћа Друговићи били су затворени. Према домаћем обичају, порота од 24 „старца“ испитала је случај. Пресудила је: да Ђуро плати Раду 125 перпера, „четвртину од 500“ (?). Како су му платили само 27 перпера, Раде је захтијевао да се Ђуро затвори и покренуо је судску парницу. Суд је саслушао странке и свједоке. Радев свједок Јаков Лампров, „војвода“ (тако се називао племић которски који је рјешавао спорове изван града), каже: да је био члан пороте на тражење Рада, да су браћа Друговићи били осуђени, али да Ђуро није био један од двојице осуђених. Трифун Маргоцијев, свједок Ђуров, који је био поротник, одговара под заклетвом: да се не сјећа да ли је Ђуро био осуђен, јер је то било за провидура Трифона Градениго (1532), али се добро сјећа да су осудили неког Заврановића (или Чаврановића) из Залаза и два брата Ераковића, док неке Тујковиће нијесу могли осудити, јер нијесу били више у животу (*item condemnaverunt quemdam Zauranovich de Zalasi et duos fratres Errachovich et quosdam defunctos Tuichovich non condemnaverunt quoniam de functi erant*). Мајстор Ђорђе, обућар, који је био поротник, тврди: да је порота осудила четворицу од седам оптужених, јер су остали били отсутни. Сјећа се, да су браћа Друговићи били осуђени, јер су признали кривицу, али се не сјећа да ли је ту био Ђуро (XL, 661—7).

Ми се нећемо задржавати на интерпретацији овог документа. О Друговићима, Хрсовићима и Гачевићима (од којих су Пророковићи, ујчевина Његошева), старинцима из Залаза, потомцима Друга, Хрса и Гача, као и о Тујковићима, за које зна народно предање у Врби његушкој, ми ћемо, на основу которских извора, изнијети низ података у овећем раду о црнгорским племенима. Напомињемо само: да би, према генеалошком стаблу,

један од двојице поменутих Хераковића, могао бити Хераков син Шћепан, до којег допире братственичко, односно племенско предање. Мислимо, да „Zaupanovich“ прије треба читати Чаврановић него Заврановић, јер би то могло бити погрешно написано мјесто Чаворановић, што би био предак старинског његушког братства Чавор. Судија Илија Загуровић, који се овдје спомиње, то је познати которски пјесник-хуманиста.

Иво Стјепчевић и Ристо Ковијанић

ПОМЕН О ШЋЕПЦУ ХЕРАКОВИЋУ-ЊЕГОШУ

Шћепанец Калужеров, отац владике Данила, помиње се у једном млетачком документу. Он, Станиша Попов из Његуша, поп Милић и Јован Пејовић из Бјелица, кнез Никола Јовановић, Драшко Поповић и Вук Вукашинов из Озринића (двојица јунака „Г. вијенца“), кнез Вуксан Вујошевић и поп Ђуро Поповић из Беклића, и Ђуро Милов из Брајића потписали су, 8. IX. 1693, с главним провидуром за Далмацију уговор о набављању соли у Котору (в. Томић, „Црна Гора за Морејског рата“, 362). Ердељановић је објавио натпис на надгробној плочи „Шћепца Калуђерова“ („Стара Црна Гора“, 426).

У судско-нотарским књигама которским, сусрели смо се с именом Шћепца Калуђерова, у документу писаном шеснаест година раније од млетачког. Ради се о умиру крви између неких Црмничана, Његуша и Грбљана. У суд добрих људи били су избрани: Вицко Иванов Драго, Вицко Матијев Пасквалић, Франђо Томин Пасквалић, Јосиф Гргуров Палма (которски властелини), поп Ђуро, поп Паво и кнез Вучета Павов, сви из Његуша, кнез Мирко из Грбља, Шћепанец Калуђеров и Јово Вучков из Његуша, Ђуро Никчев и Јован Вулов. Изабрани „према старом обичају и застарелом поступку града Котора“ да смире и умире: Стијепца Дабова из Црмнице брата убијеног Ника Дабова, с једне стране, и Јована Ђурова, оца убијеног Ђура Јованова, с друге стране; и Ника Радмановића и Јована Вукчева из Мирца, који су рањени, с једне стране, и Ника Вучетина с друговима, с друге стране; као и Стјепца Дабова, с једне стране, и Радоша Ђурова Љесара и другога, с друге стране, завађених у једном другом случају, „гдје је било рањених“. Суђе су се састали у топезарији манастира св. Кларе у Котору, 1. XI. 1677. Пошто су саслушали странке, „призвали су име Исусово“, и пресудили: — Нико Радмановић и Нико Вучетин Ђорановић, Стијепко Радов из Грбља, Вуко Стјепчев Кашћелан, Јово Вукчев и Перо Маргитић имају платити Стјепцу Дабову, за убиство његова брата Ника, 500 перпера, тј.